הכנסת השישית
מושב שלישי

ס ו ד י

דף מס' 1 מתוך 6 דפים
עותק מס' 6 מתוך 6 עותקים

פרוטוקול מס' 120

מישיבת ועדת החוץ והבטחון

ביום ג', כ"ג באייר תשכ"ח - 21.5.68, בשעה 11.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה: ד. הכהן - יו"ר
מ. אובא
א. בן-אליעזר
ר. ברקת
ע. גוברין
י. הרדי
י. חזן
ח. לנדאו
מ. נסיר
י. סרלין
ש. פרס
ח. צדוק
ז. צור
א. רימלט
י. רמצל

נ ע ד ר ו :

חברי הוועדה: י. אלמוגי
מ. יערי
ג. כהן
י. מרידור

מוזמנים: שר החוץ א. אבן
מר מ. רביבי - עוזר מדיני לשר החוץ

רשמת: מ. הלברג

מזכירת הוועדה: ח. סן

סדר-היום: המשך הדיווח של שר החוץ.

-=-=-=-=-

היו"ר ר. הכהן: נמשיך את הישיבה בדיווח שימסור שר התוץ. מקום, המשכה של הישיבה יהיה בשבוע הבא.

שר התוץ א. אבן: אסיים, בקיצור, את הדברים על מועצת הבטחון, ואחר-כך אמסור דיווח על הסדיגות הצפוניות, שביקרתי בהן.

אם כן, ההצעה האלג'ירית חוסלה על-ידי ההתנגדות האמריקאית. ההצעה הפקיסטאנית הסריחה את ההתייחסות לסנקציות, כדי שלא תהיה לה התנגדות גדולה, אבל גם כאן התגייסה ביחס לירושלים היא נמרצת. ההחלטה מדברת ודורשת בממרש את ביטול הצעדים שנעשו ומעניקה להחלטות של העצרת את התסיכה של מועצת הבטחון. היא דורשת לא רק לא לעשות דברים בעתיד, אלא לבטל דברים שנעשו, ומבקשת ממזכיר הכללי לדווח על ביצוע ההחלטה, וקובעת כי מועצת הבטחון מוסיפה להיות עוסקת בנדון.

גם להצעה זו התנגדו האמריקאים וביהלו מאבק. עד אתמול היה סיכוי שיצליחו למנוע את קבלתה. הם הגיעו להסכם עם ירדן, בהסתמך על הסיכוי של פגישה ישראלית-ירדנית. האמריקאים והבריטים פנו לרבת-עמון ואמרו: האם אתם רוצים לפתור את הבעיות על-ידי הידברות עם ישראל, או על-ידי נצחונות פרלמנטריים? - אנחנו סייענו לכם להיצחק מן העניין הזה. ואמנם, הירדנים החליטו להיצחק מההצעה הפקיסטנית ולהסתפק בנוסחה אמריקאית, אם כי לא האמריקאים היו מציעים אותה, אלא היו מעבירים אותה לאחרים כדי שיציעו אותה כהצעה לפתרון. (שר התוץ קורא את ההצעה).

האמריקאים חשבו, עד אתמול, שבזה יסתיים העניין והמועצה תתפזר; אלא שגם אז היו מייעצים לנו לא לעשות דברים פרעיסים. אבל כל העניין, במקרה כזה, מכוון לעתיד.

אתמול טלפן אלי סר תקוע לאמור: שהירדנים נתקו את עצמם מההסכם הזה, כי התגדר שיש להם רוב להצעה השניה, לא זו של האמריקאים, עקב הצטרפותם של פראגוואי וברזיל. לפני הצטרפותן של שתי המדינות האלה מענו הירדנים לפני הערבים האחרים, שאם אין רוב להצעה הפקיסטנית, מוסב להציל משהו מן האמריקאים, אבל ברור שאין הם יכולים להסתפק בהצעה פחות טובה מבחינתם כאשר יש לה רוב. כלומר, הידיעה שיש רוב להצעה הפקיסטנית שיבשה את העניין. תקוע חשב, וכנראה שכך גם היה צפוי, שאתמול צריכה היתה להתקבל ההצעה הפקיסטנית. פעלנו שוב בוושינגטון וביקשנו מהם לפעול כדי לנתק את הרוב. כלומר, לפעול בעיקר בניירות כדי למנוע קבלת ההצעה הפקיסטנית. האמריקאים הם היחידים המועלים לבליטת המהלך הזה. כנראה שמהצבעה לא התקיימה אתמול ומתכנסים הערב, אולי מפני שבכל-זאת יש מאמצים.

היו"ר ר. הכהן: המפתח הוא בידי פראגוואי וברזיל.

שר התוץ א. אבן: האמריקאים צריכים להציע משהו אלטרנטיבי. אולי יציעו משהו אשר פחות מביזה את המהלך הזה של דיונים חוזרים ונשנים. ההצעה הפקיסטנית עלולה לחבל בשליחותו של יאריבג, כי אי-אפשר לנהל בעת ובעונה אחת גם פולמוס וגם מאמצי שלום באותה עיר ובאותו בנין.

מה יהיה אם לא נצליח להפסיק את העניין הזה בסועצת הבטחון? - כאשר יגיע שגרירנו מוושינגטון, נדבר על היחסים עם ארצות-הברית. בינתיים התקיימה שיחה עם השגריר ברבור. שיחה זו התקיימה אתמול כדי להשוות רשמים על שליחותו של יאריבג ועל הסיכויים להידברות.

י. מרלין: על-פי בקשתו של מי התקיימה השיחה?

שר התוץ א. אבן: על-פי בקשתו של ברבור. עלי לציין, כי ביניהם ובין האמריקאים עומד עניין ה"ליברטי". הם תובעים מאתנו סכום של 3 מליון דולר. אנחנו מציעים להם מסרעה בסכום של מליון ועוד שני מליון. בהקשר לכך מזכיר ברבור כי ישראל קבלה מארצות-הברית סכום של 500 מליון דולר בתקופת המלחמה. מכל מקום, למשרד האוצר יש עורכי-דין והמשפטנים &[illegible] מתווכחים ומברדים את הדברים.

.../3

שר התרבות א. אבן: וושינגטון מופתעת שהבושש יוחזר לסוכנות היהודית, ושסוכנות היהודית תחליט נגד ישראל וגם נגד ארצות-הברית ביחס ללוח זמנים. יש להניח, כך אומר ברבור, שישראל תסרב למלא אחרי החלטה זו, היא תהיה מבודדת, ושליחות יארינג תסתיים בכשלון. במקרה כזה, כך סבורים בארצות-הברית, תפרוץ מלחמה חדשה, צה"ל עלול לכבוש שטחים נוספים, תרוסים יתערבו, ~~שש~~ ופירוש הדבר מלחמת עולם. לכן עושה ארצות-הברית כדי לבלום את ההתפתחות הזאת. ברבור מנסה להסביר לסה לאמריקאים חשוב לנתק את העניין של מועצת הבטחון. זה לא חשוב שמצטברים בארכיון עוד מסמכים, אלא העניין של רוסיה, העניין הסובייטי, מהלך עליהם איימים. ג'ונסון אומר לגו שהוא חושש מעימות. הוא הוסיף ואמר: הם יזרקו אתכם לעזאזל בהזדמנות הראשונה, וההזדמנות הראשונה היא כאשר יש להם נושפנקה בין-לאומית למעולה, כי הם לא יפעלו באופן עצמאי. לכן הרגישות והרצון של האמריקאים למנוע מועצת הבטחון תיכנס לעובי הקורה של העניין, מפני שהבירה היא בין ההחלטה הקיימת של מועצת הבטחון ובין החלטה הרבה יותר גרועה, שיש בה פגיעה בלתי-מעורעלת לפיגוי שטחים. אין אפשרות שלישית של משהו טוב יותר, בעיקר במצב הזה ובהרכב הזה.

אבב, זה היה הרקע להודעתיו של נציגנו באו"ם, סר תקוע.

בשלב מסויים עמדו הערבים והסובייטים להרכיב את הדיון ולרשום לא את בעיית ירושלים, אלא את העניין כולו. הם עמדו להציע החלטות לאסור, שמועצת הבטחון צריכה לקבוע מה שלא קבעה ב-22 בנובמבר, שפינוי ששטים קודם לכל, וזה הסעיף הראשון. האמריקאים טענו שוב שאנחנו תומרנו למצב כזה, כאשר הערבים הצהירו חגיגית שהם מוכנים להוציא לפועל את החלטת מועצת הבטחון ואילו נציגנו שתק, שתק, ושתק. זה הרגיז והיתה הסצרה שנגדיר את עמדתנו לגבי עניין זה, ובדחיפות, מפני שרישום הסעיף על חידוש הדיון במועצת הבטחון על עצם העניין עמד להתרחש. שוב סנו בוושינגטון כדי לנסות למנוע זאת. שגרירנו באו"ם ונציגנו באו"ם אמרו שהם סבורים שהעניין הולך לקראת דיון, והם מסליצים להגדיר את העניין כפי שאנחנו רואים את החלטת מועצת הבטחון. על רקע זה ראש הממשלה ואני החלטנו למסור לנציגנו נוסח, כדי שאם הוא יראה הכרח באותו יום או ביום אחר, יוכל להשתמש בו. גם ההודעה הזאת איננה מה שפורסם בעתונות. (השר קורא את ההודעה).

א. בן-אליעזר: אדוני השר, בהודעה הזאת יש איזור שאנחנו הסכמנו לאותם סעיפים הכלולים בסה שנקרא "אגרת יארינג".

שר התרבות א. אבן: לא. אין אגרת יארינג. ב-29 במרס אמר יארינג: אני רוצה להפגיש את הצדדים. אבב, זה הממשך היחידי הרשמי שאפשר לראות אותו.

משפטים אחדים על אידוסה הצפונית. קודם כל אציין, שביקורים ממלכתיים באלה, שבימים כתיקונם הם דברים מקובלים, לובשים צורה ומשמעות מיוחדת במצב הקיים. כלומר, הערבים מערערים על עצם העובדה הזאת, שמדינות, ובעיקר מדינות ניסראליות מזמינות אותנו לביקורים ממלכתיים, כאשר אנחנו במצב של משע וכובשים, כביכול. בפינלנד ובשוקהולם הם ציינו שבמשך ארבעת החודשים שעברו בין מערכת קדש עד חודש ינואר, שלוש המדינות לא הזמינו את ישראל לביקורים רשמיים, וזה כנראה נכון, אם בשתי בירות, בשוקהולם ובפינלנד התקיימו ישיבות ממשלה והוחלט לרחות את המחאות הערביות. הם מסרו על כך לערבים. אחר-כך התחילה שוב תעמולה ערבית גדולה. הממשלות בשוקהולם ובפינלנד התרגזו על כך מאד, והם אמרו לערבים: אתם יכולים לערער לפני מעשה, אבל לאחריו - זו התערבות בענייננו.

.../4

שר התרבות א. אבן: בפינלנד קבעו דבר, שעדיין לא קרה. הנשיא החליט לערוך מסיבה לכבודי, דבר שלא עשה עדיין. הוא הדין לגבי המלך רודולף החמישי. המשלות עסדו איתנות.

כמה התרשמויות: יש איזה שהוא רצון לעזור. הם אינם יכולים לעשות זאת במישור הערבי, כי כאן פועל יאריבג. כולם מחליפים ביקורים תכופים עם מדינות ברית ורשא. שר התוץ של נורבגיה שאל והתנצב, אם אנחנו רוצים להעביר משהו למדינות ברית ורשא. פינלנד מייצגת את עניינינו בברית-המועצות ושטוקהולם מייצגת את עניינינו בפולין. אמרתי להם שחשוב לנו שידעו את מדיניותנו בצ'כיה, הונגריה, ובולגריה. אנחנו מקיימים את המצב הקיים תוך חתירה לשלום, אם כי בארצות אלה של הגוש המזרחי מתארים את עמדתנו לפי עסדה אחרת, שאנחנו לא מוכנים לשום שלום שיש בו שינוי של המצב הקיים. בצ'כיה, הונגריה ובולגריה יש כמה הדהודי חרפה על ביתוק היחסים את אתנו. אם נגיע להצעה מפורשת לחידוש היחסים, הרי המשלות הצפוניות עומדות לרשותנו. אני לא חושב שזה אקטואלי. לגבי צ'כיה נקבעה מגישה בוריבה בין השגריר שיק והצ'כים; הצ'כים יזמו את הסבע הזה, לאחר שבשאו את דגלנו בתהלוכה.

אשר למזרח-התיכון: כאן יש שני מישורים - ציבורי ומשלתי. הערך של הביקורים האלה הוא בעיקר במישור הציבורי. הוא פותח לרווחה את העתורות ואת הטלביזיה. היה לי רושם שכמה משלות, ובעיקר בפינלנד, מופתעים מפתיעה נעימה כאשר שומעים הגדרת פוסמכת של עמדתנו. הם חשבו שיש לנו עמדה שהכל מקודש ואין אנחנו מוכנים לשום משא-ומתן בעניין הגבול. גם משלת שוודיה אמרה שיש לה הבנה יותר מאוזנת של מדיניותנו.

בדו-שיח עם מדינאים אלה, שיש להם יחסים גלויי-לב, מובאת הדעה שהתנדבות הציבורית היא גדולה. היא הגיעה לשיאה אשתקד, והגיעה לשיאים גדולים יותר באותן מדינות שהיו כבושות, כגון: דנמרק ופינלנד, ובעיקר בנורבגיה. גם בשוודיה היתה התנדבות, אם כי הדבר לא פורסם. היו שם כאלף מתנדבים גויים, שנרשמו במשך יומיים והתנדבו לבוא לישראל ולהלחם. אבל שגרירנו אמר שאנחנו רוצים רק ביהודים, והם לא באו. נפגשתי עם כמה מהם. שנים הם חברי פרלמנט, שבקשו את רשותו של הנשיא לבוא לישראל. אחד מנורבגיה הוא סוציאל דימוקרטי. אם כן, השרים אומרים שיש תגובה כזו, אבל יש סבייה בקרנת שסבנון המעתנו, שהרימוריקה שלנו תהיה אחרת. העניין של "ישראל הגדולה" רודף אותנו. אני לא חושב שזה ירד מן הפרק. יש לעניין זה אסוציאציות עם "גרוס דויטשלנד". אתה כובש שטח ואומר ששחררת אותו. לעניין זה יש שם מזמון אחר לחלוטין, ויש להם מילון ביחס לביטוי תכניות טריטוריאליות. כאשר מדברים על מניעים הסטוריים, הרי כל איש בדנמרק יכול להצביע על מקום זה או אחר בשוודיה ולומר שזה שייך לדנמרק, או המקום הזה והזה בנורבגיה, גם הוא שייך לנו; כך יכולים לטעון אנשים בדנמרק, אבל מעם מגיעים לגיבושם של דברים. הניסוח היחידי אשר יכול לשכנע אותם הוא העניין הבסחוני. ארלנד אמר את הדברים באופן די חריף: אם סדיניותכם היא, שפרס לצרכי בטחון אתם רוצים מפה אחרת - אני לא אתכם. הוא ציין, שבקושי רב הסתגל למפה החדשה, והוסיף ואמר: אם ההנסקה שלכם היא שזה בחוץ לבסחון, וכי אף פעם לא הכירו יורידית בגבולות אחרים, הרי ההנסקה שלכם חשובה יותר מהתביעות שלנו. אבל אם אתם מדברים על קברים, הרי כל אירופה היא אנדרלמוסית מבחינה זו. אחרים אינם מעלים את העניין הזה, אבל ברור שהדבר לחץ.

.../5

שר החוץ א. אבן: בדנמרק עמוקה תחושת השואה יותר מאשר במקום אחר. הם סוחבים אותך מאנדרסה לאנדרסה. יש שם מוזיאונים גדולים המציגים את תקופת השואה. בדעתם לשלוח לכאן משלחת לציון 25 שנים להצלת יהודי דנמרק. שר החוץ של דנמרק פותח את התנ"ך וקורא בעברית את "בראשית". הוא מביר את מנהגי ישראל. באותם ימים נוראים, כאשר רבים מבני דנמרק הצילו יהודים היתה אצלו ישיבה יהודית, ולפיכך צריך היה לקיים בית כשר במשך שבוע ימים בתקופת הסלחטה, מפני שאז התתיר בביתו אותה ישיבה יהודית. והם אומרים לנו: דווקא משום כך תיזהרו מאד בריטוריקה שלהם ובענין של "ישראל הגדולה", ומענין של פיצוץ בתים. הם זוכרים שהיה מקרה שהגרמנים רצו מעם להעניש פישהו ומוצצו כמה בתים. המחתרת הדנית החליטה שלעולם לא יבנו את אותם הבתים, ואמנם, הם משאירים את הבתים במצבם המפוצץ. הם מקיימים בכך את "זשבנת לבניך", כפי שהגדנו אנחנו לגבי הסכוניות השרופות שבפרוזדור ירושלים. הם אומרים: בעניין זה יש לנו אסוציאציות, ואסוציאציות אלה הן יסוד מוסד לשיתוף אתנו. הדיון הוא לא על העמדה המשפטית העקרונית שלנו, אלא על הדיוקן של ישראל כמפוצץ בתים, וכמה מושגים כיצד אנחנו מנסחים את תביעותינו.

ככל שהדרג גבוה יותר - היהידות גבוהה וגדולה יותר. אף על פי כן, הערבים התארגנו ברוא, בעיקר בשוקהולם, שם יש מפלגה שמאלית יותר מהקומוניסטים, והיא מאשימה את הקומוניסטים בכורגנות. מפלגה זו מכנה את עצמה בשם "מוהיסטים". היא נולדה על ברכי משבר ויייטנאם. מפלגה זו מארגנת הפגנה מתמדת לפני בנין השגרירות האמריקאית. בשוקהולם יש גם פליטים ערביים. שוקהולם קולטת מועלים זרים. הם הוסיפו את עגינו לעגין ויייטנאם.

יש קבוצה של ערבים באופסלה. שם היה מעמד מרענן מאד של 1,600 איש ודגלים רבים של ישראל, ובפיגה נדחת היו שלטים כגון: הו-צי-מין קיבל משא-ומתן - מדוע הערבים לא מנהלים משא ומתן? כרוז אחר אמר: "דויות לה מתה", ובאחר נאמר: "דויות לישראל". והכל באנדרלמוסיה. היתה גם כתובת בעברית, שכנה נאמר: "החזירו את הגדה המערבית". ובשלט אחר: "ישראל כלי האימפריאליזם האמריקאי". היה אפילו שלט שעליו היו מצויינות האותיות אל.בי.גי, שפירושן הוא: השטן אוהב אתכם. ובאמצע היתה סיסמה נגד הערבים. המבנות מסוג זו מגיעות גם לטלביזיה. ארלנדר אומר שזו בעיה רצינית. הוא טוען שהנוער שלהם נמצא כל הזמן ברחוב ואין הוא מנהל מאבקים בדרכים ובמסגרות הרגילות. מה שקרה בצרפת זו מחלה מדבקת. ארלנדר טוען שזו בעיה רצינית ובדעתו להיפגש עם הסוציאליסטים והנוער. הוא הציע לנו לקחת מספר סיסמאות מאלה שהיו בהפגנה, כך הוא אמר: בכל-זאת, אני מציע לכם לקחת מספר סיסמאות מכאן.

פינלנד היא חוויה בפני עצמה. היא נמצאת בצל העצק הסובייטי. אתה חש את הסתום של המדינה. 10% של השטח נגזל. 100 אלף נפש נהרגו בחודש אחד על-ידי הסובייטים, מתוך אוכלוסיה של 4 מליון נפש. אחר-כך צריך היה לקבל 400 אלף נפש מהשטח שנגזל מהם. יתר על כן, הם צריכים לנאום כל חודש כמעט על היחסים היפים שבינם ובין השכן הגדול. כשהייגו לבד אמר לי שר החוץ של פינלנד: הייתי מקבל את הכל אילו היו משחררים אותנו מהצורך לנאום על הידידות. הם חנכו אנדרסה של זהב על החברות והידידות עם הסובייטים. רעייתי סיירה במקום, וקבלה הסברים על כל דבר, אבל כאשר הגיעה לאותה אנדרסה ושאלה מהי, התחמקו מתשובה.

ככון הוא איש ספולסל ונמרץ מאד. הוא התרגז על ההתערבות הערבית ולכן ערך מסיבה לכבודי. הוא היה במצרים חודשיים למני מלחמת יוני. הוא חושב שנאצר יותר מדי חלש כיום, באופן פנימי, כדי שיוכל לעשות משהו. הוא סבור שאולי רק ירדן, מתוך יאוש, תידבר אתנו.

.../6

שר התחבורה א. אבן: היתה בפיגלבד היה יותר ריאלי ותם מכמני שיפיתי, ותלתם הציבורי - גדול יותר מהביטחוניים הדשטיים. מדיניה כזו, המקיימת ביקור כזה, שהסובייטים התנגדו לו, וכאשר נציגיה נואמים כפי שהם נואמים, וכל פלה כתובה, וכאשר מישהו מדבר על הידידות וההבנה, ועל קירוב ההשקפות, יש בכך קצת גבורה. אתה חש שזה לא דבר שיגרתי. פיגלבד איננה דומה לנורבגית מבחינת המיכון שבדבר. התביעה איננה לשינוי מדיניותנו, אלא התביעה היא לשינוי בדמותנו. זה לא עניין של הסברה ומכניקה של הסברה, אלא כיצד אנחנו מתנהגים ולא כיצד אנחנו מסבירים את התנהגותנו. אני חושב שלכל אחד יש המילון שלו, ואני מציע שנבדוק את המילון שלנו, לאור האסוציאציות.

א. רימלט: בראשית דבריו הזכיר שר התחבורה, שבזמן האחרון קרה שדברים שנאמרו רק כאן תודלפו החוצה. הואיל וזו האשמה חמורה, הייתי מבקש ששר התחבורה יאמר לנו לאיזה מקרה הוא מתכוון. יתר על כן זאת הייתי רוצה לדעת אם שר התחבורה בדק ובירר, שאמנם, אותו נושא נאמר רק כאן. זכור לי מקרה שהתקיים כאן דיון בנושא מסויים, ונאמר לנו שהדברים נאמרו לוועדה בלבד, אבל אחרי שהם תודלפו התברר שבאותו ענין נאמר גם לוועדת העובדים.

שר התחבורה א. אבן: היו שני מקרים, מקרה אחד היה ביחס לעניין, שאולי איבנו חשוב לגופו. סיפרתי משהו על עתון מערבי, אשר פרסם מה שפרסם על אגרת או על המצעד, איבני זוכר בדיוק על מה זה היה, והזכרתי אפילו שמות. למחרת טלפן אלי דיסבצ'יק ואמר לי: אתה אמרת בוועדה את הדברים האלה. הוא מסר לי פרטים בדייקנות מוחלטת, היה זה כאילו פרוטוקול של מה שאמרתי. אני חושב שהוא טלפן גם ליושב-ראש הוועדה ואמר לו דברים מדוייקים על מה שאמרתי כאן. ויש עוד עניין. אביא את העדויות שלי לאותו עניין. היה זה עניין קצת יותר חשוב.

היו"ר ר. מבחן: אני לא השתתפתי באותה ישיבה, אבל אני מעיד שדיסבצ'יק טלפן גם אלי.

הישיבה ננעלה בשעה 12.15.